

УДК 378.147:[614.2:615.15]:811.111

А. К. КУЛІЧЕНКО

кандидат педагогічних наук, старший викладач
Запорізький державний медичний університет

СПЕЦИФІКА АНОТУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНИХ АНГЛОМОВНИХ ДЖЕРЕЛ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ ТА ФАРМАЦЕВТІВ

Статтю присвячено визначенню специфіки процесу анотування професійно орієнтованих англomовних джерел у процесі підготовки майбутніх лікарів й фармацевтів на заняттях з дисциплін “Іноземна мова” (I курс) та “Іноземна мова (за професійним спрямуванням)” (2 курс). Подано класифікацію, структуру анотацій і методичні поради щодо створення якісної та інформативної анотації.

Ключові слова: анотація, види анотацій, англomовний текст, дисципліна “Іноземна мова”, дисципліна “Іноземна мова (за професійним спрямуванням)”, майбутній лікар, майбутній фармацевт.

Сучасний стан вищої медичної освіти вимагає підвищення якості професійної підготовки майбутніх лікарів та фармацевтів відповідно до загальноєвропейських стандартів з метою посилення конкурентоспроможності української вищої медичної освіти, оптимізації умов для міжнародної мобільності студентів-медиків і розширення можливостей українських медичних фахівців на українському та світовому ринках праці [2, с. 189].

Відповідно до п. 7 Постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність”, від 12 серпня 2015 р. № 579 формами академічної мобільності для учасників освітнього процесу, що здобувають освітні ступені молодшого бакалавра, бакалавра, магістра та доктора філософії в українських вищих навчальних закладах, є: навчання за програмами академічної мобільності; мовне стажування; наукове стажування [4]. У цьому випадку до українського претендента висуватимуть вимоги не тільки щодо рівня володіння іноземною мовою, а й до комплексу знань, умінь і навичок, притаманних певному фаху.

На думку О. Безлюдного, “сучасний фахівець повинен володіти високим професіоналізмом, правильно і швидко орієнтуватися у світі технологічних і технічних інновацій, аналізувати, синтезувати, обробляти інформацію різноманітних джерел. Саме тому наразі аналіз документів і матеріалів, що містять ділову інформацію, є одним із найважливіших моментів професійної діяльності студентів” [1, с. 265].

Проблемі анотування іншомовних текстів у мовних та немовних ВНЗ присвячені теоретичні розвідки як зарубіжних (Дж. Вірік, С. Келлі, Дж. Ленген, Ч. Сайдз, Дж. Свінтон, Дж. Свейлз та ін.), так і українських (О. Безлюдний, О. Зеліковська, Г. Карловська, Н. Рябова та ін.) дослідників. Покрокове навчання анотуванню (зокрема, навички академічного читання та письма англomовних джерел) подано в дистанційному теоретико-практичному курсі “English: skills for learning”, розробленого Відкритим університетом

(The Open University). Утім зазначене питання у контексті навчання іноземної мови в медичному університеті все ще потребує додаткового розгляду.

Метою статті є визначення специфіки процесу анотування професійно орієнтованих англомовних текстів у процесі підготовки майбутніх лікарів і фармацевтів: на заняттях з дисциплін “Іноземна мова” (I курс) та “Іноземна мова за професійним спрямуванням” (2 курс).

Програма дисципліни “Іноземна мова” містить обов’язкове навчання студентів основам анотування й реферування. Підсумком цієї роботи має бути структуризація професійно значущої інформації та написання самостійних доповідей іноземною мовою. Робота з такого роду текстами є програмною вимогою при вивченні іноземних мов на немовних факультетах ВНЗ: перед викладачами постає завдання навчити студентів складати анотації текстів або статей. Серед вимог, що висувують до студентів і аспірантів у процесі навчання науково-дослідницькій діяльності, – вміння складати тексти анотацій, які необхідні для оформлення результатів наукової праці [1, с. 266].

Тож, вслід за Н. Рябовою, вважаємо, що у вищому навчальному закладі “навчання навичкам анотування повинно починатися з перших років вивчення іноземної мови” [5, с. 375]. Водночас дослідниця зазначає: “Навчання згортанню тексту в логічно зв’язаний текст анотації доцільно здійснювати на старших курсах, коли студенти набувають знання спеціальності, навички відбору і скорочення інформації, можуть адекватно оцінювати інформацію” [5, с. 375]. Проте, як правило, у медичному ВНЗ іноземну мову вивчають лише 2 роки дисциплін “Іноземна мова” (I курс) та “Іноземна мова (за професійним спрямуванням)” (II курс). Так, у Запорізькому державному медичному університеті студенти-медики опановують іноземну мову за 4 семестри, а фармацевти – за 3 семестри. Тому через брак часу й відсутність вказаних дисциплін на старших курсах викладачі-мовники змушені інтенсивніше інтегрувати анотування як до аудиторної, так і до самостійної роботи студентів упродовж перших двох років навчання.

Анотація – це стисла характеристика первинного документа, яка інформує адресата про питання, що розглядають у публікації та іноді містить оцінку і висновки референта у загальній формі. Однак зміст первинного документа, як такий, вона не розкриває. Анотації складають як на друкованих документах, так і на аудіо- та відеоматеріалах [6, с. 100].

За допомогою анотування можна отримати лише коротку загальну характеристику друкованого твору. Робити висновки про його цінність і необхідність варто після подальшого ознайомлення з ним. Але разом з тим при анотуванні завжди повідомляється певна кількість додаткової інформації, яка дає змогу й надалі при повторній обробці уточнити найістотніші дані [5, с. 374].

Проаналізувавши науково-педагогічну літературу, подамо таку класифікацію анотацій:

I. За змістом і цільовим призначенням:

– довідкові (розкривають тематику документів і повідомляють про них певні дані, але не дають їх критичної оцінки) [5, с. 374; 6, с. 100];

– рекомендаційні (містять оцінку документа з погляду його придатності для певної категорії читачів) [5, с. 374; 6, с. 100].

II. За обсягом змісту анотованого документа й читацького призначення:

– загальні (характеризують документ і розраховані на широке коло читачів) [5, с. 374];

– спеціалізовані (розкривають документ лише в деяких аспектах, які цікавлять певних спеціалістів) [5, с. 374].

Анотування є активним процесом. Г. Вагнер наголошує, що хороша анотація починається з короткого викладу цілей джерела та подає основні ідеї, без ілюстрацій або прикладів. У анотації зазвичай відсутні студентські особисті думки, хоча студент може запропонувати критичну оцінку, проте не повинен цитувати джерело. Якщо зустрічається цитування, то обов'язково необхідно вказати сторінку, звідки взято цитату [9, с. 66].

Тому під час написання анотації майбутнім медикам та фармацевтам варто враховувати такі вимоги:

– анотація повинна охоплювати першоджерело загалом; матеріал потрібно подавати в нейтральному стилі; анотація має бути скороченим варіантом джерела, поданого власними словами;

– лаконічність, тобто простота і ясність мови тексту, що виражається у використанні простих речень і простих тимчасових форм в активі й пасиві, відсутності модальних дієслів та їх еквівалентів, заміні складних синтаксичних конструкцій простими [1, с. 267];

– логічна структура, що проявляється в чіткому діленні її тексту на дві або три складові частини [1, с. 267]. Як правило, анотація складається з бібліографічного опису джерела; основної частини – переліку головних, порушених у публікації проблем; заключної частини – короткої характеристики й оцінки, призначення анотованої роботи [3, с. 8];

– відповідність форм, тобто в текст анотації обов'язково вводять безособові конструкції та окремі слова (дієслівні висловлювання: *повідомляється про...*, *детально описується...*, *коротко розглядається...* тощо), за допомогою яких здійснюється введення й опис тексту оригіналу [1, с. 267]. Традиційно, під час створення анотації використовують такі мовні кліше: *The article deals with ... / As the title implies the article describes... / The paper is concerned with... / It is known that... / It should be noted about... / The fact that ... is stressed / A mention should be made about ... / It is spoken in detail about... / It is reported that ... / The text gives valuable information on... / Much attention is given to... / It is shown that... / The following conclusions are drawn... / The paper looks at recent research dealing with... / The main idea of the article is... / It gives a detailed analysis of... / It draws our attention to... / It is stressed that... / The article is of great help to ... / The article is of interest to ... 19 ..... is/are noted, examined, discussed in detail, stressed, reported, considered [3, с. 18];*

– облік видів науково-технічної літератури, що передусім стосується оформлення титульного аркуша науково-технічної публікації та його відображення у вступній частині [1, с. 267];

– точність при перекладі заголовка оригіналу, окремих формулювань і визначень [1, с. 267];

– використання загальноприйнятих скорочень, слів [1, с. 267];

– специфічність і полісемія медичної та фармацевтичної лексики. Варто перевіряти у вузькопрофільних словниках конотацію специфічної лексики, а не використовувати первинне значення, що в багатьох випадках не пов'язане з медичними або фармацевтичними явищами.

Тож, виходячи з вищезазначеного, рекомендуємо такий механізм написання анотації (за Дж. Свейлзом та К. Фік):

– побіжно прочитати (продивитись) матеріал, визначивши для себе підзаголовки. Якщо немає підзаголовків, спробувати розділити текст на частини. Подумати, для кого чи для чого призначене джерело. Спробувати визначити тип і стиль тексту. Це допоможе у визначенні важливої інформації;

– прочитати текст, виділяючи важливу інформацію та роблячи помітки;

– власними словами записати основні ідеї кожної частини джерела;

– записати ключової ідеї головної теми, але не вдаючись у деталі;

– продивитися ще раз свої записи та джерело, вносячи за необхідності корективи [8, с. 105–130].

Або звернутися до правила “The 5Rs”:

– зменшити (reduce) розмір: анотація коротша за первинне джерело;

– оминати (reject) деякі деталі, що містяться у джерелі, натомість: визначити ключові моменти;

– перефразувати (reword) або записати своїми словами;

– відтворити (reproduce) зміст;

– змінити (repackage) значення фрази іншими словами – шляхом синонімії.

Щодо оцінювання С. Келлі пропонує в аудиторії під час парної роботи зробити обмін анотаціями, підготованих заздалегідь удома, до одного джерела. Студентам варто мовчки прочитати анотації та оцінити їх. Оцінювання складається з таких питань-параметрів: 1) Якщо Ви не читали первинне джерело, чи зрозуміло його зміст із запропонованої анотації? Чому? 2) Чи є важливі моменти, які було б необхідно показати в анотації? Які саме? 3) Чи є неважливі моменти, які було б необхідно прибрати з анотації? Які саме? [7, с. 116].

Висновки. Отже, анотація – це стислий огляд первинного джерела (документа, аудіо- або відеоматеріалів) за допомогою простих речень і переважно без цитування. Процес анотування водночас є складним, цікавим і важливим під час навчання у немовних ВНЗ, зокрема в медичному університеті. Майбутнім лікарям і фармацевтам необхідно оволодіти механізмом складання анотацій під час I та II курсів (як на практичних заняттях, так і

під час виконання домашніх (індивідуальних) завдань), враховуючи особливості фахової лексики.

Список використаної літератури

1. Безлюдний О. І. Особливості формування умінь і навичок роботи з іншомовним текстом зі спеціальності / О. І. Безлюдний // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2014. – № 42/43. – С. 265–270.
2. Крисак Л. Підготовка студентів медичних спеціальностей до англomовного професійно орієнтованого діалогічного мовлення / Л. Крисак // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. – 2014. – Ч. 1. – С. 188–194.
3. Маркушевская Л. П. Аннотирование и реферирование : метод. реком. для самост. работы студ. / Л. П. Маркушевская, Ю. А. Цапаева. – Санкт-Петербург : ГУ ИТМО, 2008. – 51 с.
4. Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність : Постанова Кабінету Міністрів України № 579 від 12 серпня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=248409199>.
5. Рябова Н. Н. Навчання реферуванню та анотуванню іншомовних текстів студентів немовних вузів / Н. Н. Рябова // Культура народов Причерноморья: научный журнал / гл. ред. Ю. А. Катунин. – Симферополь : Изд-во Крымского научного центра Национальной академии наук и Министерства образования и науки Украины ; Таврический национальный университет им. В. И. Вернадского ; Межвузовский центр “Крым”, 2002. – Т. 37. – С. 373–375.
6. Сойкин И. Е. Аннотирование и реферирование военно-технических текстов / И. Е. Сойкин // Филологические науки в МГИМО. – 2011. – № 43 (58). – С. 97–115.
7. Kelly S. Creative instructional tactics and strategies in teaching summary writing to grade seven students / S. Kelly // Pedagogy in a New Tonality: Teacher Inquiries on Creative Tactics, Strategies, Graphics Organizers, and Visual Journals in the K-12 Classroom / ed. P. Gouzouasis. – Rotterdam: Sense Publishers, 2011. – P. 103–120.
8. Swales J. M. Academic writing for graduate students: Essential tasks and skills / J. M. Swales, C. B. Feak. – Ann Arbor, Mich : University of Michigan, 2004. – 132 p.
9. Wagner G. E. Research-Based Learning / G. E. Wagner // Innovative Strategies for Teaching in the Plant Sciences / ed. C. L. Quave. – Springer Science & Business Media, 2014. – P. 61–82.

Стаття надійшла до редакції 28.08.2015.

Куличенко А. К. Специфика аннотирования профессионально ориентированных англоязычных источников в процессе подготовки будущих врачей и фармацевтов

Статья посвящена определению специфики процесса аннотирования профессионально ориентированных англоязычных источников в процессе подготовки будущих врачей и фармацевтов на занятиях по дисциплинам “Иностранный язык” (I курс) и “Иностранный язык (по профессиональному направлению)” (2 курс). Представлена классификация, структура аннотаций и методические советы по созданию качественной и информативной аннотации.

Ключевые слова: аннотация, виды аннотаций, англоязычный текст, дисциплина “Иностранный язык”, дисциплина “Иностранный язык (по профессиональному направлению)”, будущий врач, будущий фармацевт.

Kulichenko A. Annotation Features of Professionally Oriented English Sources during Preparation of Future Doctors and Pharmacists

The article deals with the determination of annotation features of professionally oriented English sources during preparation of future doctors and pharmacists: within the

courses 'Foreign Language' (the 1st year of study) and 'Foreign Language for Professional Purposes' (the 2nd year of study). Annotation is a brief review of primary sources (documents, audio or video). It consists of simple sentences and is mostly without citation. So the annotating process is both challenging and important while studying at non-language universities, especially at the medical ones.

Moreover, the article presents an annotation classification as well as structure and methodical tips for creating a high-quality annotation. Annotations can be general, specialized, informative, reference ones. Any annotation has a bibliographic description of a source; a main part with the list of crucial issues in the source; a final part with a brief description, evaluation and role of the annotated source.

The annotation should include a source subject matter; material should be neutrally written and presented in own words. While writing an annotation a student has to use vague language clichés; remember about specificity and polysemy of medical and pharmaceutical vocabulary. It is necessary to check connotation of specific vocabulary in dictionaries for special purposes, because in many cases the first meaning is not connected with medical or pharmaceutical things, processes, etc.

Future doctors and pharmacists should learn a mechanism of annotating on the first and second years of study (both in class and during homework or individual tasks), taking into account professional vocabulary.

Key words: annotation, annotation classification, English-language text, course 'Foreign Language', course 'Foreign Language for Professional Purposes', future doctor, future pharmacist.